

Edwin Jacobs over zijn gedroomde museum van de toekomst

Buiten gebaande paden treden

Roos van Put | Edwin Jacobs, directeur van Museum De Lakenhal in Leiden heeft vernieuwende ideeën voor het museum van de 21e eeuw. Een gesprek met een bevlogen museumdirecteur over zijn gedroomde toekomst.

Edwin Jacobs (1960) behoeft geen introductie. Al tijdens zijn directeursperiode in het Museum Jan Cunen te Oss liet hij op niet mis te verstane wijze van zich horen. Onder zijn bewind nam het bezoekersaantal enorm toe. Onder meer door de ongewone kunstenaarscombinaties in zijn tentoonstellingsprogramma. Ook als cultuurmakelaar in Tilburg bracht hij de gemoederen in beweging. Inmiddels is hij ruim een jaar directeur van Stedelijk Museum De Lakenhal in Leiden en als iets duidelijk wordt tijdens het interview is het wel dat Jacobs bijna niet kan wachten om zijn dromen en verlangens om te buigen naar de realiteit.

Onder de titel 'Utopisch Nest' bouwen Stedelijk Museum De Lakenhal, muziektheaterensemble De Veenfabriek en Universiteit Leiden samen aan een vernieuwend programma voor kunstcomplex Scheltema. Op basis van jaarlijkse thema's ontwikkelen de partners – door inbreng vanuit wetenschap en (muziek)theater – disciplineoverschrijdende projecten die als nieuwe tentoonstellingsmodellen voor het museum dienen. Deze projecten hebben een manifestatieachtige opzet waarbij het 'reflectieve vermogen' van de individuele bezoeker wordt aangesproken.

Met 'Utopisch Nest' wil Jacobs een nieuw repertoire binnen kunstpodia laten ontstaan. Zijn plannen hebben betrekking op collectiepresentatie en op samenwerking tussen de verschillende instellingen. Een bundeling van krachten die zou moeten leiden tot een mooie kruisbestuiving, tot een nieuwe presentatievorm, waarin museum, kunstenaar, wetenschapper, curator en publiek als één vloeiend geheel worden beschouwd. Ambitueus? Ja. Kan deze droom werkelijkheid worden? Het wachten is op een positief advies van de Mondriaan Stichting en van de Stichting Doen, waar hij een aanvraag deed om zijn 'Utopisch Nest' te verwezenlijken.

'Ik koester een verlangen om een werkelijke vernieuwing tot stand te brengen in het veld van museum, theater, kunst, universiteit en publiek', aldus Edwin Jacobs. 'Ik heb de verwachting dat we nu echt een ander niveau gaan bereiken, het museum zoekt samenwerking met grote spelers, met degelijke spelers en ik denk dat mede daardoor een nieuwe taal tot uiting komt. Elk instituut heeft zijn eigen publiek en natuurlijk hoop ik een andere doelgroep te bereiken maar meer nog wil ik dat publiek op een ander niveau gaan aanspreken.' Op de vraag of hij zijn uitspraken kan illustreren met een concreet voorbeeld noemt hij de tentoonstelling 'Stad van boeken, zeven eeuwen lezen in Leiden'.

Jacobs: 'Het thema van deze tentoonstelling was de stad Leiden als uitgevers- en drukkerstad door de eeuwen heen. Dit thema was helemaal gerelateerd aan de vrijheid van meningsuiting, drukpers en uitgevers. Tijdens de tentoonstelling hebben we onder de titel 'No Books' een feest georganiseerd in kunstcomplex Scheltema. We hebben toen als het ware het geheel omgedraaid; het uitgangspunt was juist het gesproken, expressieve, gezongen woord. Het feest was gebaseerd op het inhoudelijke van de tentoonstelling, iedereen herkende plukjes van het verhaal. Dat was een fantastisch effect. Er kwam zo'n 700 man op af. Publieksbereik is altijd een inhoudelijke zaak. Datzelfde wat ik heb gedaan tijdens de tentoonstelling 'Stad van Boeken' en dit feest, probeer ik nu te bereiken met Utopisch Nest.'

MENTALITEITSOMSLAG

De plannen die hij samen met eerder genoemde partners verwoordde in de nieuwe programmeervisie Utopisch Nest doen zeker reikhalzend uitzien naar de toekomst. Wordt hier werkelijk geschiedenis

geschreven? Is de mentaliteitsomslag die hij beoogt nu echt zo nieuw? Want het samenbrengen van high en low, de ontmoeting tussen oud en nieuw, interdisciplinaire huwelijken tussen de theater- en museumwereld zijn feitelijk al in gang gezet aan het begin van de vorige eeuw ten tijde van Diaghilev, die met zijn Ballets Russes kunstenaars, musici, dansers, schrijvers en choreografen samenbracht. Jacobs: 'Theater is altijd een momentopname, theater versnelt. Een tentoonstelling vraagt een ander tempo, een museum vertraagt. De omloopsnelheid is anders. Ik vind het boeiend je af te vragen hoe ideevorming ontstaat, hoe werkt ideevorming bijvoorbeeld? In Utopisch Nest is de Universiteit Leiden ook een partner. Wetenschappelijke kaders kunnen worden doorbroken, er kan aansluiting gevonden worden bij het idioom van het museum en bij dat van muziektheater zoals De Veenfabriek dat maakt. De afgelopen jaren is daar al een begin mee gemaakt; dat wil ik verder en dieper uitwerken. We treden daarmee als museum buiten gebaande paden. Het doel is met de partners met ieder hun eigen specifieke taal een nieuw repertoire te ontwikkelen.'

Dit laatste is iets wat Jacobs al in de praktijk bracht tijdens zijn tijd in Oss. 'Toen ik daar nog directeur was, bleek ik in staat ontzettend veel te kunnen ondernemen. De stad was een soort enclave van de kunstwereld. Het bleek de ultieme plek voor kunstenaars om naast, of zo je wilt, buiten het oeuvre te treden. Te experimenteren. Kunstcriticus Janneke Wesseling omschreef het ooit als een museum met een kunstenaarsinitiatievenmentaliteit. Die lijn heb ik eigenlijk doorgezet in Utopisch Nest, alleen ga ik daar nog een stap verder. Het is in

Oss heel goed gaan lopen, er is veel publiek naar mijn tentoonstellingen gekomen, men ging naar het museum omdat er iets aan de hand was. Dat vind ik interessant. De slag die ik nu wil maken met Utopisch Nest is voortgekomen uit wat ik al eerder heb gedaan.'

Vooruitblikkend op de toekomst noemt hij Holland Mania, een reeks tentoonstellingen met het vaak geïdealiseerde en clichématige beeld van Nederland bij Amerikanen en Japanners als uitgangspunt. Aanleiding is de gecombineerde viering van het vierde eeuwfeest van de vestiging van de Pilgrim Fathers in Leiden, de stichting Nieuw-Amsterdam door Hollandse kolonisten en 400 jaar handelscontacten tussen Nederland en Japan. Een symposium is onderdeel van het programma en hierbij wordt nauw samengewerkt met een team van wetenschappers.

Jacobs: 'Voor De Lakenhal is het eigenlijk een cadeautje, dat de partners waarmee het museum samenwerkt namen in huis hebben als Kitty Zijlmans en kunstcriticus Janneke Wesseling. Die nieuwe kunstpartners nemen een eigen repertoire mee. Het museum is in de kern educatief. Kunst is per definitie elitair, maar zeker ook egalitair. Maar een museum is net als een school, een boek is ook elitair, een wiskundesom kun je eveneens als zodanig bestempelen, maar een school bestaat er om je dingen duidelijk te maken en ook om je het bijzondere van iets te laten inzien. Een museum doet eigenlijk hetzelfde, het verdicht en verbijzondert en dat heeft alles te maken met de inhoud. Het is denk ik aardig om Jeff Wall hier te citeren, hij deed ooit een uitspraak waarin ik mijzelf en mijn visie goed herken. Deze kunstenaar zei: 'Art is not for everyone, art is for anyone.'

Interview

Edwin Jacobs, foto: Hielco Kuipers